

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2019/20:SfU9

Riksrevisionens rapport om bostadsbidrag och trångboddhet

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen dels avslår ett motionsyrkande som väckts med anledning av regeringens skrivelse, dels lägger skrivelsen till handlingarna.

Regeringen anser att Riksrevisionens rapport bidrar med viktig kunskap om trångboddhet och dess effekter och delar Riksrevisionens bedömning att trångboddhetsnormens utformning och användning behöver ses över. Regeringen har bl.a. gett en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av reglerna för bostadsbidrag och underhållsstöd. I uppdraget ingår bl.a. att analysera om, och i så fall hur, bostadsytan ska påverka bostadsbidraget.

I betänkandet finns en reservation (SD, C, L).

Behandlade förslag

Skrivelse 2019/20:4 Riksrevisionens rapport om bostadsbidrag och trångboddhet.

Ett yrkande i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden.....	5
Riksrevisionens rapport om bostadsbidrag och trångboddhet	5
Reservation	8
Riksrevisionens rapport om bostadsbidrag och trångboddhet (SD, C, L)....	8
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Skrivelsen.....	9
Följdmotionen	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Riksrevisionens rapport om bostadsbidrag och trångboddhet

Riksdagen avslår motion

2019/20:1736 av Solveig Zander och Martina Johansson (båda C) och lägger skrivelse 2019/20:4 till handlingarna.

Reservation (SD, C, L)

Stockholm den 7 november 2019

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Rikard Larsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Katarina Brännström (M), Paula Bieler (SD), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Kadir Kasirga (S), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Bengt Eliasson (L), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Mats Berglund (MP), Arin Karapet (M), Ann-Sofie Alm (M), Christina Høj Larsen (V), Linda Lindberg (SD), Martina Johansson (C) och Erica Nådin (S).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse Riksrevisionens rapport om bostadsbidrag och trångboddhet (skr. 2019/20:4). Riksrevisionen har granskat effekterna av trångboddhet enligt trångboddhetsnorm 3. Resultatet av granskningen har redovisats i rapporten Trångboddhet – konsekvenser för hälsa och skolresultat (RiR 2019:9).

Riksrevisionen överlämnade rapporten till riksdagen den 22 februari 2019. Riksrevisor Stefan Lundgren med medarbetare presenterade granskningsrapporten vid utskottets sammanträde den 14 maj 2019.

En förteckning över behandlade förslag finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om bostadsbidrag och trångboddhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att olika familjekonstellationer och ensamstående föräldrars situation måste beaktas vid utformningen av bostadsbidraget.

Riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Jämför reservationen (SD, C, L).

Skrivelsen

Bakgrund och Riksrevisionens slutsatser

Syftet med granskningen har varit att analysera vilka effekter trångboddhet har med avseende på hälsa, vuxnas sjukfrånvaro och barns skolresultat samt i förlängningen om det ökade familjepolitiska fokuset och införandet av en boyte-restriktion i bostadsbidraget har haft oönskade samhällsekonomiska konsekvenser. Riksrevisionen utgår i sin granskning från trångboddhetsnorm 3, som innebär att alla i hushållet ska ha ett eget sovrum (förutom gifta och sambor) samt att det ska finnas vardagsrum och kök för att hushållet inte ska anses vara trångbott.

Riksrevisionens granskning visar att trångboddheten har ökat de senaste 20 åren. Ökningen är störst bland utrikes födda och vanligast i storstadskommuner och bland hushåll med de lägsta inkomsterna. I samband med införandet av en boytebegränsning inom bostadsbidraget 1997, ökade antalet trångbodda hushåll med bostadsbidrag. Sedan 2003 har dock andelen trångbodda i denna grupp minskat. Resultaten av Riksrevisionens granskning visar att trångboddhet enligt trångboddhetsnorm 3 inte har några effekter på vare sig vuxnas eller barns hälsa, vuxnas sjukfrånvaro eller barns skolresultat. Slutsatserna förändras inte när striktare krav för vad som kvalificerar som trångboddhet analyseras. Det innebär enligt Riksrevisionens bedömning att det verkar finnas en säkerhetsmarginal mellan norm 3 och den trångboddhet som potentiellt sett skulle kunna vara skadlig. Enligt Riksrevisionen är det rimligt att tro att det finns en nivå av trångboddhet som har negativa konsekvenser. Riksrevisionen har dock inte analyserat effekter av en mer extrem trångboddhet (fler än två personer delar sovrum) men finner att den extrema trångboddheten har fördubblats under de senaste 20 åren, från ca 2,5 till 5 procent av befolkningen.

Enligt Riksrevisionen måste resultatet av granskningen ses i ljuset av den relativt generösa trångboddhetsnormen. Resultaten ger anledning att ifrågasätta om den gällande normen är ändamålsenligt utformad, dels för att fungera

som ett riktmärke för vad som ska betraktas som lägsta acceptabla utrymmesstandard och utifrån inriktningen på bostadsbidraget, dels med utgångspunkt i de mål för bostadsbyggandet som riksdagen har ställt sig bakom.

Riksrevisionens rekommendationer

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att

- i samband med den pågående översynen av bostadsbidragets konstruktion se över både utformningen och tillämpningen av trångboddhetsnormen
- förtydliga syftet med trångboddhetsnormen, t.ex. med avseende på om den ska vara styrande inom såväl bostadspolitiken som social- och familjepolitiken
- följa utvecklingen och de samhällsekonomiska konsekvenserna av det som kan definieras som extrem trångboddhet.

Regeringens bedömning och åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser

Bostadsbidraget, som är ett stöd för barnfamiljer och ungdomar med låga inkomster, har såväl ett bostadspolitiskt som ett familje- och fördelningspolitiskt syfte. Svaga hushåll ska ges ekonomiska möjligheter att hålla sig med goda och tillräckligt rymliga bostäder. Bostadsbidraget ingår som en viktig del i den ekonomiska familjepolitiken, som främst syftar till att ge en ekonomisk grundtrygghet för barnfamiljer under den period de har en stor försörjningsbörda.

Regeringen delar Riksrevisionens bedömning att användningen av trångboddhetsnormen inom bostadsbidraget bör ses över. Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av reglerna för bostadsbidrag och underhållsstöd (dir. 2018:97). I uppdraget ingår bl.a. att utreda hur den bostadspolitiska målsättningen – att ge ekonomiskt svaga hushåll möjlighet att hålla sig med goda och tillräckligt rymliga bostäder – kan upprätthållas samt analysera om, och i så fall hur, bostadsytan ska påverka bostadsbidraget. Utredningen ska även utreda hur de fördelningspolitiska och bostadspolitiska målsättningarna med bostadsbidraget kan renodlas och tydliggöras. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2020. Utformning, tillämpning och syfte med trångboddhetsnormen inom bostadsbidraget kommer enligt regeringen att behandlas inom ramen för den pågående översynen.

Inom familjepolitikens område används idag andra sätt än trångboddhetsnorm 3 för att mäta och beakta trångboddhet. Inom bostadsbidraget bestäms bidragets storlek av hushållets sammansättning, bostadskostnaden och den bidragsgrundande inkomsten. Det finns dock en begränsning av hur stor bostadsyta som får läggas till grund för beräkningen av bostadsbidraget. Vid beräkningen av bidraget ska Försäkringskassan bortse från bostadskostnader som avser bostadsytor som överstiger boytobegränsningen. För barnfamiljer

är både den övre gränsen för bostadskostnaden och boytebegränsningen beroende av antalet barn i hushållet. Större bostadsytor får dock beaktas om någon i hushållet har funktionshinder.

Inte heller inom socialpolitiken är trångboddhetsnormen styrande. Enligt socialtjänstlagen (2001:453) lämnas försörjningsstöd för skäliga kostnader för boende. Boendekostnader ingår inte i riksnormen för försörjningsstöd utan de prövas separat och utifrån en individuell bedömning.

Regeringen hänvisar i övrigt till Boverkets uppdrag att lämna förslag på hur bostadsbristen ska beräknas och presenteras (dnr Fi2019/02440/BB) och till de åtgärder som regeringen vidtagit mot svarthandel med hyreskontrakt och annat missbruk av hyresrätter (prop. 2018/19:107) samt en riktad satsning mot akut hemlöshet för att stödja kommunerna i deras arbete med att förebygga hemlöshet under perioden 2018–2021 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 9).

Regeringen framhåller att det är en prioriterad uppgift för regeringen att förbättra situationen för familjer med låg ekonomisk standard och att flera förstärkningar inom såväl bostadsbidraget som barnbidraget och underhållsstödet har genomförts under de senaste åren.

Regeringen anser i och med denna skrivelse att granskningsrapporten är slutbehandlad.

Motionen

I motion 2019/20:1736 föreslår Solveig Zander och Martina Johansson (båda C) ett tillkännagivande om att regeringen vid utformningen av bostadsbidrag och trångboddhetsnormen särskilt bör beakta olika familjekonstellationer och ensamstående föräldrars situation. Motionärerna påpekar att det för föräldrar som har barnen tidvis boende hos sig gäller att bostaden måste ha minst två rum och kök för att ha rätt till bostadsbidrag i form av umgängesbidrag. Motsvarande krav gäller inte för föräldrar med hemmavarande barn eller barn som bor växelvist. Barn lever inte alltid i traditionella familjekonstellationer, vilket bör beaktas i diskussionen om trångboddhet och bostadsbidrag. Enligt motionärerna får bostadsbidraget inte vara utformat så att det hämmar barnens rätt till båda sina föräldrar.

Utskottets ställningstagande

Enligt regeringen finns det fog för bedömningen att trångboddhetsnorm 3 behöver ses över. Regeringen hänvisar bl.a. till den pågående utredningen om bostadsbidrag och underhållsstöd och framhåller att normen kommer att behandlas inom ramen för översynen. Utskottet delar motionärernas uppfattning att bostadsbidraget inte får vara utformat så att det hämmar barnens rätt till båda sina föräldrar och förutsätter att regeringen utan något särskilt påpekande beaktar detta vid sin beredning av utredningsresultatet. Motion 2019/20:1736 avstyrks därmed. Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Reservation

Riksrevisionens rapport om bostadsbidrag och trångboddhet (SD, C, L)

av Paula Bieler (SD), Bengt Eliasson (L), Jonas Andersson i Skellefteå (SD),
Linda Lindberg (SD) och Martina Johansson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:1736 av Solveig Zander och Martina Johansson (båda C) och
lägger skrivelse 2019/20:4 till handlingarna.

Ställningstagande

För föräldrar som har barnen tidvis boende hos sig gäller att bostaden måste ha minst två rum och kök för att ha rätt till bostadsbidrag i form av umgängesbidrag. Motsvarande krav gäller inte för föräldrar med hemmavarande barn eller barn som bor växelvist. Barn lever inte alltid i traditionella familjekonstellationer, vilket bör beaktas i diskussionen om trångboddhet och bostadsbidrag. Det är även viktigt att beakta ensamstående föräldrars situation och att bostadsbidraget inte får utformas så att det hämmar barnens rätt till båda sina föräldrar. Det anförda bör regeringen beakta i samband med utformningen av bostadsbidraget.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2019/20:4 Riksrevisionens rapport om bostadsbidrag och trångboddhet.

Följdmotionen

2019/20:1736 av Solveig Zander och Martina Johansson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen när det gäller utformningen av bostadsbidraget och trångboddhetsnormen särskilt bör beakta olika familjekonstellationer och ensamstående föräldrars situation och tillkännager detta för regeringen.